

BÖLÜM 6

TÜRK SANATINDA HEYKEL VE EDEBİYAT BİRLİKTELİĞİ¹

Derya UZUN AYDIN²

GİRİŞ

Edebiyat sanatı, kelimelerin, fikirlerin olayların, duygu ve düşüncelerin dil aracılığı ile yazıya dökülmesi, bir başka deyişle söze yazınsal ve imgesel şekiller verilmesidir. Duyguların, düşüncelerin üç boyutlu olarak taş ve benzeri malzemeyle buluşması da heykel sanatını ifade eder. Kelime ve taş imgesel anlamların yüklenerek sanatçısının elinde ve kendi dünyasında şekillendiği düşünüldüğünde, özellikle çıkış noktalarında birbirleri ile birçok ortak nokta barındıran iki farklı sanat türü ya da dalı ile karşı karşıyayızdır. Her iki sanat türünde de sayısız isim yetişirken, ortaya birçok sanat ürünü çıkmıştır. Bu farklı iki sanat dalının bir araya geldiği ve ortak bir takım unsurların olduğu, yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkarılmıştır. Özellikle Türk edebiyatı ve Türk heykeli düşünüldüğünde bu alanlarda pek çok önemli isimle karşılaşmışır. Türk heykel sanatçıları ağırlıklı olarak Türk edebiyat sanatçılarının büst ya da anıtlarını yapmışlar ve ortaya edebiyat ile heykelin güzel bir birlikteliği çıkmıştır.

Şair, yazar veya edebi eserler, heykel sanatıyla nasıl buluşmuştur? Ortak yanlar ve bakış açıları mı onları bir araya getirmiştir. İşte bu çalışmayla, taş vb. malzemeyle yansıtılan edebi ürünler, edebiyat sanatçıları ve heykel sanatı ile edebiyatın ortak noktaları incelenmeye çalışılmışır.

Çalışmanın Kapsamı ve Yöntem

Bu çalışma, Türk heykelini edebiyat sanatı ile ilişkilendirmek amacıyla yazılmış nitel bir çalışmadır. Bu doğrultuda, öncelikle heykel sanatçılarımız incelenmiş ve hangi edebi şahsiyeti biçimlendirmiş ise, o kişiler değerlendirmeye alınarak çalışmaya başlanmıştır. Ve görülmüştür ki, bu sanatçılarımız -bu kitap bölümüne sığamayacak- çok sayıda eser ortaya koymuşlardır. Çalışmanın, önce edebiyatın tarihsel dönemlerine uyularak ilerlemesi uygun bulunmuştur. Ancak, kısıtlı sayfa

1 Bu çalışma, Atlas 5. Sosyal Bilimler Kongresinde (7-8 Şubat 2020) aynı adla bildiri olarak sunulmuştur. Çalışmanın yalnız özeti basılacaktır.

2 Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü, derya.uzunaydin@batman.edu.tr

bu kişiler, dolayısıyla severek disiplinler arası eserler üretmişlerdir. Özellikle de, aynı ideolojik veya siyasal görüşte olanlar birbirlerini daha iyi anlamışlar ve diğer sanatçı dostunu kendi çalışmalarında konu edinmişlerdir. Bunlar içerisinde Nazım Hikmet, Yaşar Kemal ve Can Yücel'in ideolojilerini örnek alan Heykeltıraş Mehmet Aksoy'un ayrıca önemli bir yeri bulunmaktadır.

Sonuç olarak, toplumun bir ferdi olan sanatçı güruhu, toplumda yaşananlara da kayıtsız kalmamış olup, bu doğrultuda da ortak ve benzeri noktalarda buluşmuş olmaktadır. Bunu Türk heykel sanatçıları ile edebiyat sanatçıları ve çalışmalarında rahatlıkla görebilmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Akyüz, K. (2000). *Modern Türk Edebiyatının ana çizgileri (1860-1923)*, İnkılap Kitabevi.
- Altürk, Ö. (2013). *Cumhuriyet Dönemi Türk Heykel Sanatında Gelenek Olgusu (1923-1950)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi/EğitimBil. Enstitüsü, Van
- Anar, (2012). *Nazım Hikmet-Kerem gibi*. Bengü Yayınları
- Anonim. (2011). *Devlet sanatçısı Heykeltıraş Metin Yurdanur anıt heykeller sergisi, "Biz Anadoluyuz, Biz halkız, biz Cumhuriyetiz"*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Aydemir, M. (2014). Asaf Halet Çelebi'nin şiirinde geleneğin izleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3/1, 218-239.
- Aydın, A. (2017). Abidin Dinonun resimlerinde yaşayan edebiyat. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2 (2), 84-102
- Aydın, A. (2000). Batılılaşma döneminde Şinasi ve Fransız etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (17), 105-131.
- Bayrak, Ö. (2009). Yahya Kemal'in şiirinin kaynakları. *TurkishStudies*, 4 /1 (II), 1521-1542.
- Bingöl, N. (t.y.). *Hâşim'in şiirinde renkler*. Yer ve Basım evi belirtilmemiş.
- Bulat, M., Bulat, S., Yağmur, Ö. vd. (2014). Modern Türk heykel sanatının doğuşu. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 363-374
- Çalık, S. (2004). *Şadi Çalık*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Çetin, N. (2015). *Hakkı Atamulu heykelleri ve bu bağlamda uygulamalar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Demircan, A. (2003). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Aydınlık Bir Yüz: AbdülhakHâmit Tarhan*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Doğan, B. (2012). Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun şiirlerinde halk bilimi unsurları. *TurkishStudies*, 7/1, 873-887.
- Durmuş, M. (2001). Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun şiirlerinde ışık ve renk unsuru. *Türkoloji*, 1 (XIV), 239-254.
- Eczacıbaşı Sanal Müze. (Yıl yok). *Başlangıcından 1950'ye kadar olan süreçte sanat ortamı içerisinde Türk Heykelinin yeri*.
- (2Şubat2020tarihinde<http://www.sanalmuze.org/sergiler/view.php?type=2&artid=392>.adresinden alınmıştır).
- Engin, A. (2009). *Heykel oburu "Mehmet Aksoy kitabı"*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Germaner, S., İnankur, Z., Öndin, N., (2009). *Serginin sergisi - İstanbul resim ve heykel müzesi, 1937 Açılış koleksiyonu*. İstanbul: MSGSÜ Yayını.
- Gür, B. F. (2015). *Tevfik Fikret hayatı-sanatı-eserleri*. Ankara: Boğaziçi Yayınları.

- İnce, B. (2019). Sait Faik'in öykücülüğü ve "havuz başı" öyküsüne okur merkezli bir yaklaşım. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (8), 101-113.
- İstanbul Kadın Müzesi. (t.y.). *MariGerekmezyan*.
(2Şubat2020tarihindehttp://www.istanbulkadınmuzesi.com/marigerekmezyan/?tur=Alfabetik) adresinden alınmıştır).
- Kaplan, M. (1965). *Şiir tahlilleri II*. İstanbul : Baha Matbaası.
- Kocakaplan, İ. (2009). *Ahmet Haşim*. İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı Yayınları.
- Kuzucular, Ş. (t.y.). *Gürdal Duyar*.
(5Şubat2020tarihindehttps://edebiyatvesanatakademisi.com/turk-heykeltraslar/gurdal-duyar-2108.aspx adresinden alınmıştır).
- Önertoy, O. (1983). Yaşar Kemal ve Çukurova. *Türk Dili*, 147-153
- Şekeroğlu, İ. (t.y.). *Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı*.
(01Şubat 2020 tarihinde https://docplayer.biz.tr/69062718-Cumhuriyet-donemi-turk-edebiyati.html adresinden alınmıştır).
- Şenyapılı, Ö. (2003). *Otuz bin yıl öncesinden günümüze heykel*. Ankara: MetuPress.
- Özen A. E. (2012). *Can Yücel*. İstanbul.
- Tan, N. (t.y.). Gündem yitirdiklerimiz, Yaşar Kemal. *Türk Dili (Taha Toros Arşivi)*. 110-112.
- Tunalı, M. (2003). *Bedri Rahmi Eyuboğlu*. İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Uzun Aydın, D. (2013). Cumhuriyet dönemine ışık tutan iki heykeltıraş; Mahir Tomruk ve Ali NijatSirel. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-17.
- Uzun Aydın, D. (2014). İnas ve Sanayi-i Nefise Mektebi'nin ilk kadın heykeltıraşları, *TurkishStudies*, 9(10), 1125-1139.
- Yartan, C. (2011). *İstanbul'un 100 çağdaş sanatçısı*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.Yayınları.
- Yıldırım, Y. (2005). *Ahmet Rasim ve şehir (İstanbul) mektupları*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Yılmaz, A. N. (2006). *Ali Hadi Bara ve Atölyesi: Türk Heykelinde Yeni Oluşumlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara.